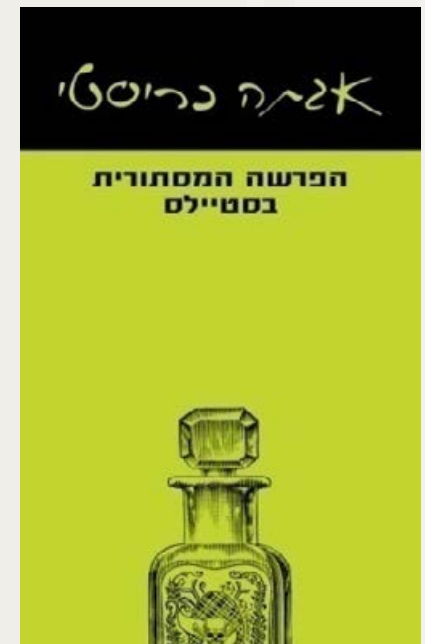

אגתה כריסטי - הפרשה המסתורית בסטיילס

אגתה כריסטי - הפרשה המסתורית בסטיילס
(תרגמה מאנגלית מיכל אלפון) - הוצאת
עם עובד, תשע"ו - 2016, 264 עמ'.

אגתה כריסטי היא אחת הסופרות הנקראות ביותר בכל הזמנים (אם לא הנקראת ביותר). המבקרים אהבו אותה פחות אבל הציבור הצביע ברגליו (ליתר דיוק בעיניו) והפך את גיבורי ספריה לדמויות ספרותיות ידועות ואהובות. מה הפך את אגתה כריסטי לכה אהודה? ומדוע ספריה נקראים עד היום? חלקם קרוב למאה שנה אחרי כתיבתם? הספר שלפנינו הוא ספרה הראשון של כריסטי (בתרגום חדש). אולי קריאתו של הספר שיצא לראשונה בשנת 1920, תסביר חלק מהפופולאריות של ספריה.

הספר מכיל את כל המוטיבים הידועים של ספרי הבלש של אגתה כריסטי. גברת אמילי אינגלתורפ, בעלת אחוזה מבוגרת ועשירה מתה במפתיע ומותה המסתורי מוכרז כרצח. החשודים הם כולם קבוצה מצומצמת של מקורביה הנוכחים באחוזה. שני בניה החורגים, בת הלוויה, רופא מיסתורי המסתובב באיזור, ועוד. כולם מעוררים חשד ולכולם מניעים טובים מאוד להיות מעורבים ברצח. יותר מזה לא נגלה כדי לא לתת רמזים שיוכלו להפריע לקוראים שלא קראו עדיין את הספר.

מפענח התעלומה הוא הבלש הבלגי הרקול פוארו. דמות עילגת במקצת, בעלת גינונים צרפתיים משונים, אנגלית לא מושלמת, ומבנה גוף מגוחך (שמנמן בעל ראש ביצה). הוא גם הגיבור של שלושים ושלושה ספרים אחרים אך פה הופעתו הראשונית. פוארו הוא מאלו הסבורים כי הדרך לפענח תעלומות היא באמצעות שימוש בהיגיון ברזל יחד עם ראיות נסיבתיות אותן משאיר הפושע בזירת האירוע. בחלק גדול מהספרים נפתרת התעלומה בסצינת הסיום, שבה מושבים כל החשודים יחדיו. פוארו פותר את את התשבץ וזהות הרוצח/ת מתגלית לקורא. הרבה מאוד מספריה של כריסטי קורים בזמן ספציפי במרחב גיאוגרפי קטן ומוגבל. רצח על הנילוס אירע בספינה, הרצח באורינט אקספרס התרחש ברכבת. הרצח שלפנינו התרחש באחוזה כפרית. וכל הרציחות אירעו בלילה אחד ו/או בסוף שבוע אחד.

המאורעות שבספר אירעו לכאורה בתקופת מלחמת העולם הראשונה. סביר להניח שהיום, מאה שנה אחרי, היה פתרון מקרי רצח שכאלו קל הרבה יותר. המדע הפורנזי היה מגיע למסקנות מיידיות ומהירות. אבל גם ידיעה כזו איננה מפריעה להנאתנו מהספר.

מבנה ספרותי זה, של תעלומה מוזרה שמסתיימת בפתרון בהיר ומנומק היטב חוזר בכל ספריה. אין סיכוי כי ספר של אגתה כריסטי יסתיים בהרהורים מיסטיים פילוסופיים על מהות העולם והאדם. בסוף הספר נדע בדיוק מי היה הרוצח/ת ולמה ואיך פעל. מניעי הרוצחים הם בדרך כלל מושחתים וקשורים לכסף/כוח. הטובים הם טובים והרעים הם רעים, ללא צל של ספק. לאלה יש להוסיף את הלשון הפשוטה והבהירה. אין התחכמויות לשוניות או רמזים מעורפלים. השפה נגישה וברורה ומשאירה לנו כמעט תמיד שאלה אחת, מי הרוצח/ת? וכאן בין השאר מתגלה כשרונה של כריסטי. אנחנו חושדים בכולן/ם אבל ברוב המקרים הזהות של הרוצח/ת האמיתי מפתיעה אותנו (וגם מענגת את הקורא בשל מקוריותה). גילוי נאות, גם אני לא הצלחתי לנחש מראש את זהותו/ה של הרוצח/ת בספר שלפנינו.

המאורעות שבספר אירעו לכאורה בתקופת מלחמת העולם הראשונה. סביר להניח שהיום, מאה שנה אחרי, היה פתרון מקרי רצח שכאלו קל הרבה יותר

המדע הפורנזי היה מגיע למסקנות מיידיות ומהירות. אבל גם ידיעה כזו איננה מפריעה להנאתנו מהספר

כולם מסכימים כי כריסטי היא מלכת המותחנים, אך על איות שמה בעברית חלוקות הדיעות (אגטה, אגתה או אגאתה?), המקובל (והקצר) הוא אגתה (באנגלית, Agatha Mary Clarissa Christie). שם משפחתה הוא על שם בעלה, הקולונל בדימוס ארצ'בלד כריסטי, ממנו התגרשה בגיל 36 אחרי תקופת נישואין סוערת ורבת מריבות. כריסטי אהבה את איזור המזרח התיכון וביקרה בו פעמים רבות. מכאן גם הרקע לספריה הלא מועטים שהרקע להם הוא המזרח התיכון (רצח על הנילוס, רצח באוריינט אקספרס, הרצח בסלע האדום, ועוד). שם גם פגשה את בעלה השני מקס מלון, ארכיאולוג במקצועו וצעיר ממנה בארבע עשרה שנה, לו הייתה נשואה ארבעים ושש שנים עד למותה בשנת 1976.

חלק מהמבקרים פסלו את ספריה בנימוק כי הדמויות שטוחות מדי, העלילה בלתי אפשרית, וכל ההנאה מספריה היא המסתורין שנעלמים אחרי הקריאה הראשונה. ממילא לא ניתן לקרוא בספריה יותר מפעם אחת. העובדה שספריה הודפסו (ולא רק בעברית) בכריכה רכה וזולה, ולעתים בהדפסות גרועות לא תרמה במיוחד. אולם כל אלו לא עומדים כנגד העובדה שהספרים עמדו במבחן הזמן והקוראים.

מבחינה כלכלית ספריה זכו להצלחה חסרת תקדים. היא כתבה למעלה משבעים ספרי בלש, עוד כשבעה רומנים רומנטיים, הרבה מאוד סיפורים קצרים וכשבעה מחזות. היא תורגמה לפחות ל- 103 שפות ואי אפשר כלל להעריך את מספר ספריה שהודפסו (בין שניים לארבעה מיליארד ספרים! אין אומדן ודאי). יש רגליים לסברה שכריסטי מכרה יותר ספרים מכל סופר אחר חוץ מהתנ"ך. גם בעברית התפרסמו עשרות מספריה (אם כי לא כולם). הספר שלפנינו התפרסם לראשונה בשנת 1993, והתרגום שלפנינו הוא תרגום חדש ועדכני.

מבחינה כלכלית ספריה זכו להצלחה חסרת תקדים... יש רגליים לסברה שכריסטי מכרה יותר ספרים מכל סופר אחר חוץ מהתנ"ך

ספריה של כריסטי לא הכילו מין וכמעט לא התייחסו אליו. אולי בגלל שמרנותה של הסופרת שנולדה כידוע במאה שלפני המאה שעברה (1890). כתוצאה מכך, סרטים ומחזות שהופקו על סמך כתביה נועדו לכל המשפחה וזכו להצלחה חסרת תקדים. אחד ממחזותיה (מלכודת העכברים) מוצג בלונדון ערב ערב משנת 1952 ועד היום (נכון לאפריל 2017)! בכך זכה המחזה לשיא עולמי ועדיין הוא ממשיך לשבור שיא זה מדי ערב.

משפחתה של כריסטי שכללה בת אחת ונכד אחד שעדיין חי, דאגה בקנאות לשימור מורשתה. שני שלישי מקניינה נמכר לתאגיד אמריקאי הממשיך להאדיר את שמה ולפרסם את יצירתה. בין השאר, נבחרה סופרת בשם סופי האנה שהחלה לפרסם ספרים חדשים בסדרת הרקול פוארו (הראשון יצא גם בעברית תחת הכותרת "אגתה כריסטי רצח בראשי תיבות" מאת סופי האנה). סביר להניח שספריה ימשיכו לשלוט בכיפה וגם הדורות הבאים ישמעו ויקראו על אגתה כריסטי ועל הרקול פוארו. אולי לא כולם ישרדו אבל חלקם בוודאי.

נוסיף כי הספר מכיל אחרית דבר של דרור משעני (סופר מתח ישראלי מכובד לכשעצמו). אחרית הדבר מעלה שאלות מעניינות על ספרות מתח בכלל וספריה של כריסטי בכלל. מוזהר אבל שלא לעיין בה קודם קריאת הספר היות ויש בה ספוילרים למכביר.

מומלץ לכל מי שחובב ספרי מתח ולכל מי שרוצה לדעת למה ספריה של כריסטי זכו לתפוצה כה רבה. זה איננו ספרה הטוב ביותר, אבל מקום טוב להתחיל.